
[p1]

Haarlem - Saterdag avond.

Eerweerde Heer en goede Vriend!

De eene dienst is den anderen weerd, zoo zegt het spreekwoord. En zoo wil ik dan ook terstond uwe vrage beantwoorden, wijl ik ook zoo terstond een antwoord van U op mijne vragen erlangen mochte. Vooraf echter mijn herteliksten dank voor uw volledig en duidelijk antwoord! -¹

“De Kraanvogel - Grus cinerea - ja! is nog een nederlandsche vogel. Maar hij is hier in de noordelijke gewesten zeer zeldzaam, uiterst zeldzaam geworden, in der daad een rara avis. Oudtijds was dat anders; toen werden ze veelvuldig in deze gewesten gezien, vooral in 't najaar op den trek. Toen behoorden ze tot de gemeene nederlandsche vogels, en waren bij het volk zeer wel gekend. Het verminderen van woeste, onbeboude gronden, die men thans weinig meer aantreft in Holland, Zeeland en Friesland, is van deze vermindering der kraanvogels d'oorzaak. Immers formden zulke woestliggende velden hun meest geliefde oponthoud, terwijl ze druk bewoonde, dicht beboude oorden vlieden. Waar men nu en dan nog kraanvogels ontmoet - 't is op de heidevelden en in de broeklanden van Gelderland en Noord-Brabant. Zoo er nu en dan eens een kraanvogel naar Friesland of Holland verdwaalt en daar geschoten wordt - dan kent het volk hem niet. Fluks is dan gewoonelik de een of andere dorping, veerdiger met

[p2]

de penne dan zijne burens en genooten, er bij; hij beschrijft den vreemden vogel min of meer duidelijk, en maakt er een opstelletje van 't vreemde geval, dat hij opstiert aan het eene of andere nieuwsblad, dat de mare den lande kond doet”.

Van: “De kraanvogel” tot “dat de mare den lande kond doet.” gepubliceerd in: Loquela: (Pietmaand 1883) 2, p.38.

Dat in oude tijden - zekerlik wel tot in de vorige eeu nog - de kraanvogel hier zeer wel bij den volke bekend was, blijkt uit d'omstandigheid dat een kraanvogel afgebeeld op een gevelsteen, aan de oude huizen, in onze steden geenszins zeldzaam is. Ook komt de geslachtsnaam De Krane, De Crane, De Craene hier voor.

.....

1 Doorstrepingen en bewerkingen van Guido Gezelle in functie van de publicatie in Loquela. Stukken van de brief werd gepubliceerd in: Loquela: (Pietmaand 1883) 2, p.27, 38 en 40.

Op gevelsteen en uithangberden komt de kraan gewoonlijk in deze houding voor, op één poot staande; de andere poot is opgetrokken en de toonen² omvatten een steen.

Het volksverhaal namelijk meldt dat de kraanvogel, uit waakzaamheid, een steen in zijn poot vat, als hij wat gaat staan rusten. Mocht hij dan inslapen, tegen zijn meening, dan zou hem die steen ontvallen, en hij daar door weer wakker worden. Daarom was bij de oude Nederlanders de kraanvogel het symbool der waakzaamheid.

In mijne vaderstad, Leeuwarden, was er in oude tijden een wachthuisje bij een der stadspoorten, waar de wachters, de wacht-doende burgers, des nachts en bij slecht weer verbleven. In den gevel van dit wachthuiske was een kraanvogel op een steen afgebeeld - uitgehouwen - en daar stond om heen: boven: "So moet men waken", en onder:³

[p3]

"In die cranewacht". -⁴

In Gelderland zingt de jeugd nog een liedekje, dat luidt aldus:

Kroene Kranen,

Witte Zwanen,

Wie wil meê naar Engeland varen?

.....

2 Friesch voor teenen?

3 Gezelle voegde vierkante haken toe in functie van de publicatie in Loquela.

4 Van: "In mijne vaderstad" tot "cranewacht" gepubliceerd in: Loquela: (Pietmaand 1883) 2, p.40. Gezelle doorstreept hier ook het gedachtestreepje op het einde van de zin.

Engeland is gesloten,

De sleutels zijn gebroken

In Engeland

Daar stuift het zand,

Daar gaan de klokjens van bingeldebang.⁵

Wat "kroene", het eerste woord van dit kinderrijm beduidt, weet ik niet. Kan het oorspronkelijk kroone-kranen (een stafrijm of alliteratie) geweest zijn? Kroone-kraan, kroon-kraan, gekroonde kraan, omdat de kraanvogel een roode vlek van kleine veertjes op zijn kop draagt, als een kroon?

De kranen vliegen in de lucht, op hun trek, in de gedaante van een letter V, eigenlijk een V⁶ want de eene reke is immer langer dan de de andere. De wilde gansen vliegen even eens in dien form. Eene volkseigene uitdrukking is mij daar voor niet bekend. Kraan = windas, en kraan = tap in een vat, is hier ook overal in volle gebruik; kraan = kruisboog, koekebrood en oud-wijf is hier niet bekend. De schoolkinderen noemen 't mannelik teeldeel ook wel "kraantje".

..... [p4] .....

Vaccinium Oxycoccus is hier zeldzaam, en komt enkel in de oostelijke gewesten voor. Veenbes, roode veenbes is de boekenaam. De friesche naam is "Faenbeien" = veenbessen. In Groningerland zegt men: kroezels, ook wel kreuzels. De naam Franeberen is mij nooit voorgekomen. -⁷

.....

5 Van: "In Gelderland" tot "bingeldebang" gepubliceerd in: Loquela: (Pietmaand 1883) 2, p.27.

6 tweede streepje = langer

7 Reactie op stukje van artikel: Krane kraneke krake in: Loquela: (Oestmaand 1883) 4, p.32.

Hebt Gij mijn opstel over d'apothekers-grijnzen en nog wat, in Rond den Heerd gezien?⁸ Misschien is er iets in dat U belang kan inboezemen; het beste deel komt nog in 't volgende nummer.⁹ Het Bijvoegsel op Pastor Schuerman's Vlaamsch Idiotikon heb ik doorgeneusd. Ik vond er niet veel bizonders in. Dat werk en kan niet vergeleken worden bj 't Idioticon van Eerw. De Bo, dunkt mij. Het spijt mij toch nog altijd dat ik den heer de Bo niet ontmoet heb dezen zomer; ik had ook zoo gerne met hem kennis gemaakt, van ooge t'ooe.

Hier is niet veel nieuws; ik werk tegenwoordig weer druk aan mijne geslachtsnamen¹⁰ dat de avonden zoo lengen komt mij voor deze zake wel te pas. Lijkwel - ik kan den gantschen avond niet arbeiden - dat beneemt mij den slaap. Zoo ik om 10 ure wil inslapen, moet ik om half negen de penne weg leggen; dat is de eerste last die de tijd mij brengt, nu ik het keerpunt van mijn levensjaren overschreden heb. -

Het bloemzaad zal ik gerne ontvangen. Hoe heet de plant toch? Ik zag haar nooit in deze gewesten.

Nogmaals dank voor de beantwoording miner vragen. Mogen ook mine geringe antwoorden U niet geheel onbevredigd laten.

- "De oostendsche visscher die mij "nen goeien Olandere" noemde, sprak de waarheid niet - gelijk Gij schrijft dat hij wel deed. Ik ben geen Olandere - maar een Fries!¹¹

Gegroet! mijn weerde Vriend!

In trouwe genegenheid, Uw

Johan Winkler.

.....

8 J. Winkler, Van de apothekers-grijnzen, de drogisten-gapers en nog wat. In: Rond den Heerd: 18 (1883) 40-41, p.324-327. Het opstel is een antwoord op een artikel van A. Duclos, Een apothekers grinzer. In: Rond den Heerd: 18 (1883) 36, p.286.

9 J. Winkler, Van de apothekers-grijnzen, de drogisten-gapers en nog wat. In: Rond den Heerd: 18 (1883) 42-43, p.336-339.

10 Zie [brief van J. Winkler aan G. Gezelle van 08/03/1883](#).

11 4 x onderstreept

Briefbeschrijving

Verzender	Winkler, Johan
Ontvanger	[Gezelle, Guido]
Verzendingsdatum	xx/[09/1883]
Verzendingsplaats	Haarlem
Annotatie	Briefversie van datering: Saterdag avond ; jaartal, maand en adressaat gereconstrueerd op basis van toegevoegde notitie.
Annotatie	Briefversie van datering: Saterdag avond ; jaartal, maand en adressaat gereconstrueerd op basis van toegevoegde notitie.
Gepubliceerd in	De briefwisseling tussen Guido Gezelle en Johan Winkler. Deel 1: Inleiding en brieven (1881-1883) / door Dries Gevaert. - Gent : onuitgegeven licentieverhandeling, (academiejaar 1983-1984), p.168-171

Documentbeschrijving

Fysieke bijzonderheden

Drager	dubbel vel, 211x133 wit papiersoort: 4 zijden beschreven, inkt
Staat	volledig
Vormelijke bijzonderheden	op zijde 2 in het midden: schets van de hand van Johan Winkler, met voorstelling van een kraanvogel, die met zijn opgetrokken rechterpoot een steen omvat
Toevoegingen	op zijde 1 links in de bovenrand: Aan G. Gezelle; idem midden en rechts bijgeschreven boven de dag: [September 1883] (inkt, beide hand P.A.); op zijde 1 links: Staat in Loquela 1883-1884 nr.5 bl.38 (inkt, verticaal, hand P.A.); op alle zijden stukken tekst met blauw potlood doorgehaald

Bewaargegevens

Land	België
Plaats	Brugge
Bewaarplaats	Guido Gezellearchief
ID Gezellearchief	5359
Bibliotheekrecord	https://brugge.bibliotheek.be/detail/?itemid=library/v/obbrugge/gezelle11668

Inhoud

Incipit	De eene dienst is den anderen weerd, zoo
Tekstsoort	brief
Talen	Nederlands

Gevolgde codeerpraktijk

De tekst werd diplomatisch getranscribeerd, en aangevuld met een editoriale laag.

De oorspronkelijke tekst werd ongewijzigd getranscribeerd; alleen typografische regeleindes en afbrekingstekens, en niet-betekenisvolle witruimte werden genormaliseerd.

Auteursingrepen in de tekst (toevoegingen, schrappingen), en latere redactie-ingrepen (schrappingen, toevoegingen, taalkundige notities) door de lezer werden overgenomen en expliciet gemarkeerd.

Voor een aantal tekstfenomenen werden naast de oorspronkelijke vorm ook editeursingrepen opgenomen in de transcriptie: oplossingen voor niet-gangbare afkortingen en correcties voor manifeste fouten. Daarnaast bevat de transcriptie editeursingrepen ter verbetering van de leesbaarheid (toevoegingen, reconstructies) of ter motivering van transcriptie-beslissingen (aanduiding van onzekere lezingen, weglating van onleesbare tekst). Alle editeursingrepen worden expliciet gemarkeerd.

Colofon

Titel	xx/[09/1883], Haarlem, Johan Winkler aan [Guido Gezelle]
Editeur	Rik Van Gorp; Universiteit Antwerpen
Wetenschappelijke leiding	Els Depuydt

Partners	Openbare Bibliotheek Brugge (Guido Gezellearchief); Centrum voor Teksteditie en Bronnenstudie (Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letteren); Instituut voor de Studie van de Letterkunde in de Lage Landen (ISLN) (Piet Couttenier, Universiteit Antwerpen); Guido Gezellegenootschap
Uitgever	Guido Gezellearchief, KANTL/CTB
Plaats van uitgave	Brugge, Gent
Publicatiedatum	2023
Beschikbaarheid	Teksten en afbeeldingen beschikbaar onder een Creative Commons Naamsvermelding - Niet Commercieel licentie.
Disclaimer	De editie van de Guido Gezellecorrespondentie is het resultaat van een samenwerkingsproject met vrijwilligers. De databank is in opbouw, aanvullingen en opmerkingen kunnen gemeld worden aan els.depuydt@brugge.be .
Citeren	Een brief kan worden geciteerd als: [Naam van editeur(s)], [brieffschrijver aan briefontvanger, plaats, datum]. In: GezelleBrOn, Wetenschappelijke editie van de correspondentie van Guido Gezelle. [publicatiedatum] Available from World Wide Web: [link]
